

📍 Horeca en adressen onderweg

Korenmolen 'De Hoop'
Mounepaed 1, Sumar
www.dehoop.it-works.nl

Snackbar 't Mountsje'
Knilles Wytsewei 2, Sumar
www.mountsje.nl

Café 'De Harste'
Heerenweg 1A, Sumar

Café 'de Inloop'
Greate Buorren 12, Sumar

In de buurt:

Recreatiecentrum/dagrecreatieterrein 'Bergumermeer'
Solcamastraat 30, Sumar
www.bergumermeer.nl

Houdt u er rekening mee dat de genoemde bedrijven niet altijd geopend zijn?

gemeente | **tytsjerksteradiel**

Gemeente Tytsjerksteradiel
Raadhuisweg 7
9251 GH Burgum

T 14 0511 (geen netnummer)
E gemeente@t-diel.nl
I www.t-diel.nl

Noordoost Fryslân
echt mooi

Mei mooglik makke
troch de provinsje Fryslân

12

📍 Startpunt:

Parkeerterrein bij het dorps huis/de sporthal
Knilles Wytsewei 17, Sumar

Het ommetje kunt u op ieder willekeurig punt starten
en in beide richtingen lopen.

**Honden zijn op enkele plaatsen (kerkepad en
stukje oostelijk van de rioolwaterzuiveringsinstal-
latie) niet toegestaan.**

Bewegwijzering route: Groen

Lengte: 8 km

Een wandeling door Sumar en door het nationale landschap 'De Noardlike Fryske Wâlden', langs dykswâlen en meidoornhagen en langs het enige bewaard gebleven stukje heide in Tytsjerksteradiel.

1 Kerk

De kerk is een eenvoudig gebouw met ingebouwde westtoren en in 1769 gebouwd als vervanger van een oudere kerk. Het monument heeft zes mooie gebrandschilderde glazen van Ype Staak. De bijbehorende pastorie op Greate Buorren 23 is in 1930 gebouwd in de trant van de Amsterdamse School door architect C. de Boer. Ook dit is een monument.

2 Opvaart

De jachthaven is het restant van de opvaart, die in het verlengde van het Kerkpad (Tsjerkepaad) liep.

3 Boezemland

De route leidt langs de oostelijke rand van het dorp over het bedrijventerrein. Bij het Prinses Margrietkanaal ligt nog een stukje weiland, waar het water van de Friese boezem vrij spel heeft.

4 Half open gegraven pingo

Eigenlijk is de juiste benaming pingoruïne. Een pingo is een overblijfsel uit de ijstijd toen grondwater in de bodem bevroren was. Nadat de bodem ontdooide ontstond er een meertje. Deze pingo is half open gegraven. Omdat er al 6000 jaar voor Christus jagers bij de pingo's woonden, willen archeologen de pingo's liefst dicht houden om de mogelijke vondsten te bewaren.

5 Bloemenpracht

Waar het pad over de brede berm van de Koekoekswei loopt, kunt u tijdens de bloei de daar ingezaaide kleurige kruiden bewonderen.

6 Iestwei

Sumar ligt op een es. Met essen worden geen bomen bedoeld, maar gemeenschappelijk gebruikte bouwlanden uit de tijd, dat dierlijke mest bijeen gebracht werd om de zandgrond geschikt te maken voor akkerbouw. Rondom de essen lagen uitgestrekte heidevelden, die later ontgonnen zijn tot grasland met sloten en elzensingels.

7 Houwinksreed

Hier waren vroeger hooilanden, die vaak te nat waren om te beweiden en 's winters splics (onder water) stonden.

8 Miensker

'Miensker' of 'meenschar' waren vroeger gemeenschappelijke weilanden waar het vee werd ingeschaard (binnen hekken gezet). Op de voormalige mienskers en de hooilanden ziet u 's winters groepen ganzen en eenden. In het voorjaar ziet u er weidevogels, in de rietkragen zangvogels (karekiet, rietzanger, rietgors) en roofvogels in de lucht.

9 Buurtschap De Harste

De Harste heeft nog een café, een voormalige kerk (nr. 16) en een voormalige zuivelfabriek (nrs. 6-8).

10 Joute van der Meerweg

De Joute van der Meerweg is een fraaie oude weg langs de buurtschappen De Harste en Sumarreheide. In het voorjaar bloeien in dit gebied verschillende soorten brem.

11 Heide

Ten zuiden van de voetbalvelden kunt u in augustus/september genieten van de bloei van het enige bewaard gebleven stukje heide in Tytsjerksteradiel.

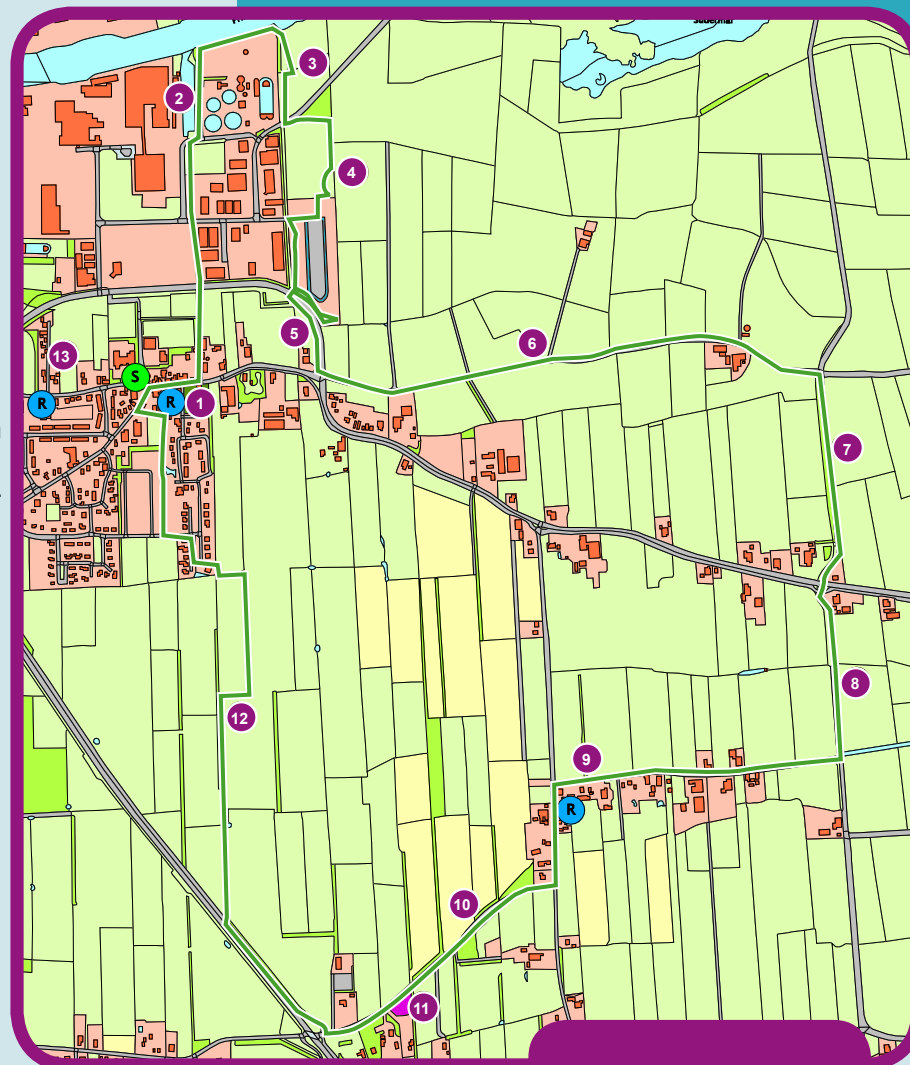
12 Tsjerkepaad

Sumar en omgeving liggen midden in het nationaal landschap 'De Noardlike Fryske Wâlden'.

Kenmerkend voor dit landschap zijn de kleinschalige percelen weiland. Deze zijn omzoomd door houtwallen (dykswâlen) met bomen als eik, berk en lijsterbes langs de hoger gelegen weilanden. De lager gelegen weilanden worden omgeven door sloten met elzensingels. Op het Tsjerkepaad loopt u langs zo'n 'dykswâl' met zware eiken.

13 Molen

Terug in Sumar kunt u nog even naar de molen lopen. Sumar heeft als enige van de esdorpen rond het Burgumer Mar nog een stellingmolen. Boven de toegangsdeur aan de zuidkant is een steen gemetseld met het jaartal 1867. Op zaterdag is de molen geopend en kunt u er terecht voor verschillende soorten meel.

- 1 Kerk
- 2 Opvaart
- 3 Boezemland
- 4 Half open gegraven pingo
- 5 Bloemenpracht
- 6 Iestwei
- 7 Houwinksreed
- 8 Miensker
- 9 Buurtschap De Harste
- 10 Joute van der Meerweg
- 11 Heide
- 12 Tsjerkepaad
- 13 Molen